

SVETPTIC

REVIJA DRUŠTVA ZA OPAZOVANJE IN PROUČEVANJE PTIC SLOVENIJE

02
2023

ISSN: 1580-3600; LETNIK 29; ŠTEVILKA 02; JUNIJ 2023

Polojnik (*Himantopus himantopus*) je vitka črno-bela ptica z zelo dolgimi rožnatimi nogami, ki je pri nas ne moremo zamenjati z nobeno drugo vrsto.

foto: **Jure Novak**

SVETPTIC

revija Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, letnik 29, številka 02, junij 2023
ISSN: 1580-3600

SPLETNA STRAN REVIE:
www.ptice.si/publikacije/svetptic/

IZDAJATELJ:
Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS – BirdLife Slovenia®)
E-POŠTA: dopps@dopps.si
SPLETNA STRAN: ptice.si

© Revija, vsi v njej objavljeni prispevki, fotografije, risbe, skice, tabele in grafikonki so avtorsko zavarovani. Za rabo, ki je zakon o avtorskih pravicah izrecno ne dopušča, je potrebno soglasje izdajatelja. Revija nastaja po velikodušnosti avtorjev, ki svoje pisne in slikovne prispevke podarjajo z namenom, da pripomorejo k varovanju ptic in narave.

Izid publikacije finančno podpira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

NASLOV UREDNIŠTVA:
DOPPS – BirdLife Slovenia, Tržaška cesta 2 (p. p. 2990), SI-1000 Ljubljana
gsm: 041 712 796 (pisarna)

GLAVNA UREDNICA: Tjaša Pršin
E-POŠTA: tjasa.prsin@dopps.si

UREDNIŠKI ODBOR:
Tilen Basle, Gregor Bernard, Mitja Denac, Matej Gamser, Neža Kocjan

LEKTORIRANJE: Henrik Ciglič

ART DIREKTOR: Jasna Andrič

OBLIKOVANJE: Gorazd Rovina, Vizualgrif d.o.o.

PRELOM: Boris Jurca, NEBIA, d. o. o.

TISK: Schwarz print d.o.o.

NAKLADA: 2500 izvodov

IZHAJANJE: letno izidejo 4 številke

Člani DOPPS prejmejo revijo brezplačno.

Revija je vpisana v register javnih glasil pod zaporedno številko 1610.

Mnenje avtorjev ni nujno mnenje uredništva.

Za objavo oglasov pokličite na društveni telefon ali pošljite e-mail glavni urednici.

POSILANSTVO DOPPS:

Delamo za varstvo ptic in njihovih življenjskih okolij. S tem prispevamo k ohranjanju narave in blaginji celotne družbe.

PREDSEDNICA: dr. Tanja Šumrada

PODPREDSEDNICA: dr. Tatjana Čelik

UPRAVNI ODBOR: Muhamed Delić,

Jurij Dogša, dr. Pavel Gantar,

Eva Horvat, David Kapš, Gaber Mihelič,

Matija Mlakar Medved, Polona Pagon

NADZORNI ODBOR: dr. Peter Legiša, Bogdan

Lipovšek, Bojan Marčeta, dr. Tomi Trilar

DIREKTOR: dr. Damijan Denac

DOPPS je slovenski partner svetovne zveze naravovarstvenih organizacij BirdLife International.

6

ODZIV ŽIVEGA SVETA NA PODNEBNE SPREMEMBE

Vplivi podnebnih sprememb na živi svet se izražajo kot spremembe v telesnih, fizioloških in vedenjskih lastnostih organizmov, njihovi fenologiji, geografski razširjenosti vrst ter velikosti, strukturi in trendih njihovih populacij, vrstni sestavi združb in medvrstnih odnosih ter ekosistemskih procesih.

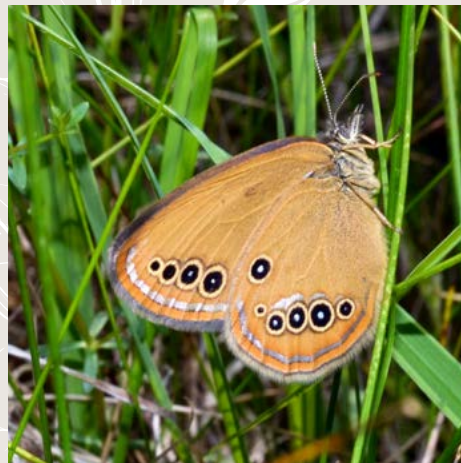
foto: **Sebastjan Zelič**

12

ORNITOLOŠKO POPOTOVANJE PO FLORIDI

Onkraj gigantskih trgovin Walmart, neskončnih predmestij in prenatrpanih osempasovnic Florida preseneti z močvirnimi prostranstvi, čudovitimi peščenimi plažami in množicami ptic.

foto: **Izidor in Jernej Kejžar**

18

PREPREČITEV IZUMRTJA VLAGOLJUBLNIH POPULACIJ BARJANSKEGA OKARČKA

V Sloveniji je za vrsto že skoraj 20 let opredeljenih 10 območij Natura 2000. Čeprav so vrsta in njena bivališča v Sloveniji tudi zakonsko zavarovana, je vrsta že izumrla v štirih območjih. Tako je Ljubljansko barje po letu 2018 postalo dom zadnjih vlagoljubnih populacij vrste pri nas.

foto: **Tatjana Čelik**

26

SKRITI BISER V OSRČJU DOLENJSKE

Ljubitelji ptic in člani DOPPS-a, ki delujemo v okviru Dolenjske sekcije, smo na tem območju opazovali že 168 različnih vrst ptic in tu preživeli nešteto nepozabnih ur.

foto: **Gregor Bernard**

KAZALO

- 4 **PTICE NAŠIH KRAJEV** // Blaž Blažič
- 6 **ODZIV ŽIVEGA SVETA NA PODNEBNE SPREMEMBE** // Urška Koce
- 12 **ORNITOLOŠKO POPOTOVANJE PO FLORIDI** // Jernej in Izidor Kejžar
- 16 **ZVOKI NOČI** // Barbara Vidmar
- 18 **ALI ČEBELAR OGROŽA MEDONOSNO ČEBELO?** // Tjaša Pršin
- 19 **TUDI PTICAM DIŠI SVEŽE POKOŠENA TRAVA** // Tjaša Trajbarič, Liza Trebše
- 20 **PREPREČITEV IZUMRTJA VLAGOLJUBLNIH POPULACIJ BARJANSKEGA OKARČKA** // Tatjana Čelik
- 23 **KMETIJSKE PRAKSE POVZROČAJO UPADANJE POPULACIJ PTIC V EVROPI** // prevod in priredba: Primož Kmecl
- 24 **POLOJNIK** // Vanesa Bezljaj
- 26 **UPRAVLJANJE HABITATOV V NARAVNEM REZERVATU ŠKOCJANSKI ZATOK** // Josip Otopal
- 28 **SKRITI SOSEDJE** // Zlatko Pongračič
- 29 **PROGRAM PREDAVANJ, IZLETOV IN AKCIJ DOPPS, JULIJ–OKTOBER 2023**
- 32 **ZA NAJMLAJŠE ORNITOLOGE** // Katja Krivec
- 34 **SKRITI BISER V OSRČJU DOLENJSKE** // Gregor Bernard
- 38 **SOVJE KRALJESTVO** // Darja Zlodej
- 40 **POLETNA OPAZOVANJA V NARAVI**
- 44 **KJE LETI, LETI ŠTORKLJA BELA?** // Urša Gajšek
- 46 **SPREHOD MED MODRIMI VRANAMI IN ORLI** // Maks Sešlar
- 50 **NOVICE**

KLJUČI DO ZDRAVEGA ŽIVLJENJSKEGA OKOLJA

Konec leta 2019 je bil kot odgovor na napredujoče podnebne spremembe in njihove vse bolj uničujoče učinke v okolju v Evropski uniji sprejet Zeleni dogovor, ki je po besedah evropskih institucij ključ do podnebno nevtralne in trajnostne EU. Evropski parlament je ta dosežek pospremil z obljubo, da »si bo neutrudno prizadeval, da bi Zeleni dogovor z velikopotezno zakonodajo Evropo preobrazil v resnično zeleno celino in da bo podprt z ustreznimi sredstvi in vizijo, da bo lahko uresničil ambicije.«

Eden poglavitnih ciljev Zelenega dogovora je, da bo Evropa do leta 2050 dosegla ničelne izpuste toplogrednih plinov in tako postala prva podnebno nevtralna celina na svetu. Leto 2030 je bilo določeno kot prelomno, ko naj bi dosegli 55-odstotno znižanje izpustov toplogrednih plinov glede na leto 1990. Nastal je zakonodajni sveženj »Pripravljeni na 55«, obsežen sklop predlogov za posodobitev zakonodaje EU in uvedbo novih pobud, da bi zagotovili prispevek k blaženju podnebnih sprememb na vseh področjih življenja Evropejcev, ki vplivajo na naš ogljični odtis.

Podnebne spremembe so prepletene z upadanjem biotske raznovrstnosti, zato obe okoljski krizi terjata skupne rešitve. Pomemben del Zelenega dogovora je tako tudi ohranjanje in obnova ekosistemov. Vitalni ekosistemi so namreč ključen deležnik pri blaženju podnebnih sprememb in prilagajanju nanje. V EU naj bi do leta 2050 obnovili vse ekosisteme in tako končno vrnili naravo v naše življenje. Kot del Zelenega dogovora je bila sprejeta Strategija o biotski raznovrstnosti do l. 2030, ki je načrt za širokopotezno obnovo narave na območju EU. Njeno uresničevanje bo podprla Uredba o obnovi narave (ang. Nature restoration law), ki naj bi bila sprejeta že leta 2021, a je še v obravnavi v Evropskem parlamentu; kot bi pozabili na svojo zeleno zavezo, je naklonjenost predlogu pri številnih evropskih poslancih na izredno nizki ravni, kar je razkrilo nedavno glasovanje proti sprejemu Uredbe v odborih za kmetijstvo in ribištvo in slaba podpora celo s strani odbora za okolje.

Velike želje vedno trčijo ob realnost. Ko si željni boljše prihodnosti zastavljamo visoke cilje, se nam ti navadno zdijo povsem uresničljivi, vsaj dokler so dovolj oddaljeni; mnogokrat si vnaprej res težko zamislimo, kaj in kdo vse nam lahko prekriža pot, kaj šele, da bi se zmogli dobro pripraviti na ustrezen odziv. Tako se leto 2030 naglo bliža in bližje kot je, bolj negotova se zdi uresničitev dogovorjenih zelenih ciljev. Podobno prehitro so nastopile že številne prelomne letnice v zgodovini človeških prizadevanj za boljši svet. Bi lahko bilo ob koncu tega »izjemnega« desetletja vendarle drugače?

Dogovori, ki jih kolektivno slavnostno sprejemamo, a neslavno prelamljamo, nas lahko zazibajo v malodušje (ali, ne dosti bolje, poženejo v brezglavi aktivizem). A namesto da bi se vdali brezupu, lahko poskusimo vreči mreže na drugo stran čolna. Morda pa so pogoreli, preveč ambiciozni načrti predvsem opomin človeku in človeštvu na našo stvarno, naravno omejenost? Morda so priložnost, da spoznamo in sprejmemo resnico o samih sebi in naši družbi kot predpogoj za udejanjanje pozitivnih sprememb v okviru lastnih dejanskih zmognosti, talentov in danosti – najprej v osebnem življenju in dalje v odnosih in dogovorih z drugimi. Ko tako oplemeniteni s ponižnostjo veselo pozdravimo raznolike zmognosti, talente in danosti soljudi, se odprejo nova vrata. In če na izzive svojega časa pogledamo s tega zornega kota, bomo v življenju gotovo videli še mnogo sprememb na boljše – tudi in predvsem v okolju, v katerem živimo.

Urška Koce,
varstvena ornitologinja

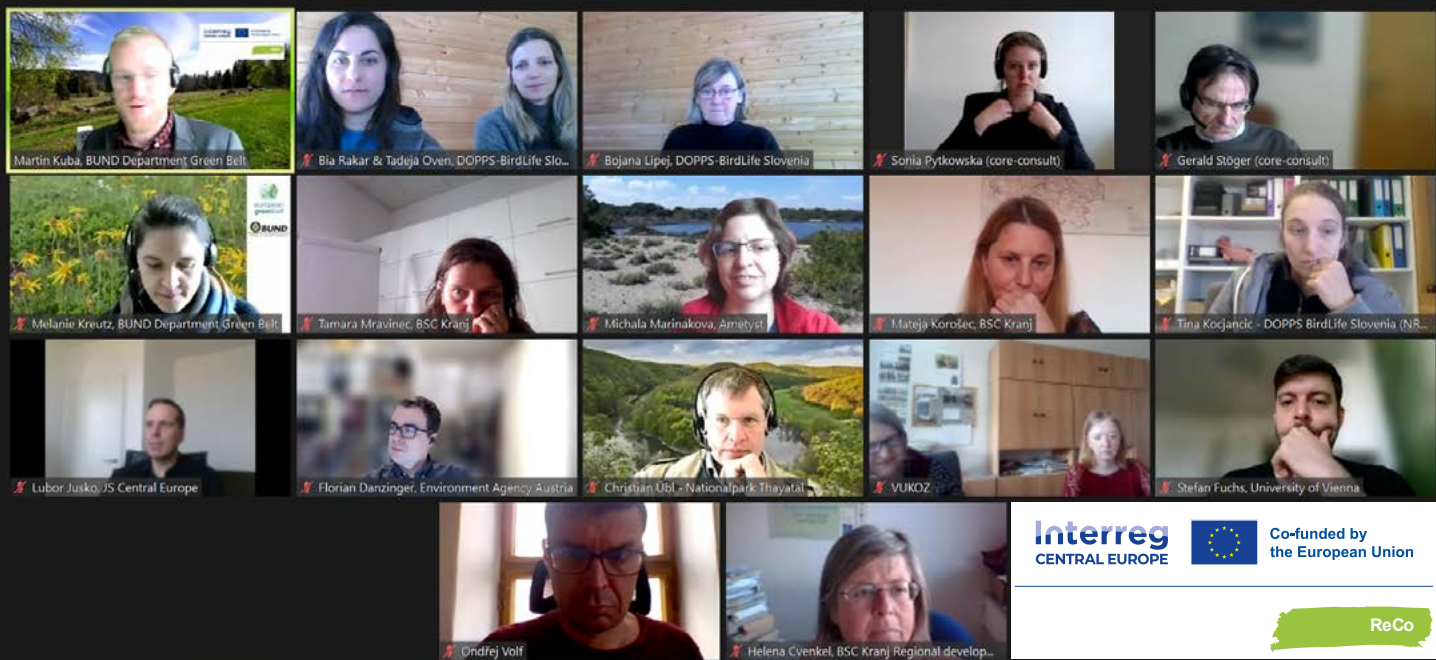
foto: Anže Hribar

Začel se je projekt ReCo

// besedilo in foto: **Bojana Lipej**

V torek, 28. marca 2023, je prek spleta potekal vzpostavitveni sestanek (kickoff meeting) v okviru projekta ReCo, »Obnova degradiranih ekosistemov vzdolž evropskega zelenega pasu v srednji Evropi za izboljšanje biotske raznovrstnosti in ekološke povezanosti«, namenjen predstavitvi ciljev, aktivnosti in rezultatov projekta. Evropski zeleni pas je edinstveno ekološko omrežje in živa »spominska« pokrajina, ki se je razvila vzdolž nekdanje

železne zavese. Na tem območju se po vsej Evropi pojavljajo dragoceni habitati, zaradi česar je evropski zeleni pas pomembna os za evropsko zeleno infrastrukturo. V projektu »ReCo«, ki ga financira Evropska unija v okviru programa Interreg Centralna Evropa, 12 partnerjev iz šestih držav sodeluje pri obnovi ekosistemov za izboljšanje ekološke povezanosti kot temelja biotske raznovrstnosti. Projekt, s pričetkom 1. 3. 2023, bo trajal 36 mesecev.

Zaznamovanje dneva biodiverzitet "Fotografija drugače – s pomočjo sonca"

// besedilo **Bojana Lipej, Ksenija Pfeifer** in **Gašper Teran**, foto: **Bojana Lipej**

Dan biodiverzitet smo v Škocjanskem zatoku zaznamovali z likovno-fotografsko-naravoslovno delavnico, ki sta jo zasnovala Ksenija Pfeifer in Gašper Teran iz OŠ Elvire Vatovec Prade. Udeležili so se je učenci 7. in 8. razredov iz prej omenjene šole, ki so se poleg spoznavanja biotske pestrosti rezervata seznanili še s staro fotografsko tehniko, imenovano cianotipija. To fotografsko tehniko je leta 1842 predstavil angleški matematik, znanstvenik in astronom John Herschel, vendar se postopek z značilnimi modrimi otenki z iznajdbo drugih fotografskih postopkov ni obdržal prav dolgo, razen pri kopiranju načrtov, kjer je v rabi še

danes, zaradi česar se je v uveljavil pojem »blue prints«, kar je splošen izraz za načrte.

Učenci so najprej izdelali fotogram, ki se je zaradi amonijevega železovega citrata in kalijevega fericianida obarval modro. Na papir, premazan s to raztopino, so položili objekt, ga izpostavili svetlobi sonca in prišlo je do reakcije, na podlagi katere so nastale posebne, unikatne in izvirne fotografije- fotogrami v modri barvi. Učenci so tako osvojili prvobitno fotografsko znanje, ki so pomemben del naše kulturne dediščine in jih je zato treba ohranjati tudi v prihodnje.